

Sygn. akt I ACa 562/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Struzik (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Górczanowska SSA Robert Jurga
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 8 lipca 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa E. C.

przeciwko Zamkowi(...)w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 26 listopada 2014 r. sygn. akt I C 1777/11

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powódki na rzecz strony pozwanej kwotę 5.400 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

SSA Barbara Górczanowska SSA Andrzej Struzik SSA Robert Jurga

Sygn. akt I ACa 562/15

UZASADNIENIE

Powódka E. C., po ostatecznym sprecyzowaniu żądania pozwu skierowanego przeciwko Zamkowi (...) w K., domagała się nakazania stronie pozwanej wykonania § 5 ust. 3 i ust. 1 pkt 2 w zw. z § 3 ust. 1 pkt 1 ugody z dnia 10 lipca 2007 r. poprzez rozpoczęcie procedur związanych ze sprzedażą nieruchomości przy ul. (...) w K. w terminie miesiąca od uprawomocnienia się wyroku i nakazania dokonania przez pozwaną sprzedaży tej nieruchomości, ewentualnie zasądzenia od strony pozwanej na jej rzecz tytułem zapłaty 1/2 wartości nieruchomości przy ul. (...) w K. kwoty 4.229.681 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 listopada 2007 r. Roszczenia te powódka wywodziła z faktu

spadkobrania po zmarłym mężu K. C. (1), któremu wraz ze jego bratem M. C. służyło prawo do zachowku po matce K. C. (2). Mąż powódki był też jedynym spadkobiercą później zmarłego brata M. C.. Powódka wskazywała, że jej mąż K. C. (1) w dniu 10 lipca 2007 r., w toku procesu o zachówek po K. C. (2), zawarł z jej spadkobiercą testamentowym Zamkiem (...)w K. ugodę, której wykonania obecnie powódka się domaga. Wprawdzie powódka nie jest osobą uprawnioną do zachowku po K. C. (2) i nie przeszło na nią roszczenie z tego tytułu, które służyło jej zmarłemu mężowi K. C. (1), jednak w obecnym procesie roszczeń swych nie wywodzi z uprawnienia do zachowku, ale z ugody wskazanej jako podstawa powództwa.

Pozwany wnosił w pierwszej kolejności o odrzucenie pozwu, a na wypadek nieuwzględnienia tego wniosku o oddalenie powództwa. Pozwany odwoływał się do zakończonego prawomocnym wyrokiem postępowania w sprawie sygn. akt I C 1595/08, które toczyło się między tymi samymi stronami i w którym E. C. domagała się zasądzenia od Zamku (...)w K. kwoty 3.734.307,50 zł tytułem odszkodowania za nienależyte wykonanie przez pozwanego ugody z dnia 10 lipca 2007 r., ewentualnie nakazania pozwanemu sprzedaży nieruchomości położonej w K. przy ul. (...) tytułem realizacji tejże ugody. Powództwo zostało w tamtej sprawie oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 15 października 2009 r., a Sąd Apelacyjny w (...)wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2010 r. oddalił apelację powódki. Odnosząc się merytorycznie do żądań pozwu pozwany twierdził, że ugoda z dnia 10 lipca 2010 r. dotyczyła zapłaty na rzecz K. C. (1) zachowku po K. C. (2) i miała na celu uchylenie sporu sądowego w tym przedmiocie, zaś śmierć K. C. (1) spowodowała wygaśnięcie roszczeń z tego tytułu, co zostało przesądzone w sprawie sygn. I C 1595/08.

Postanowieniem z dnia 4 września 2012 r. Sąd Okręgowy w K. odmówił odrzucenia pozwu w zakresie żądania głównego. Sąd Apelacyjny w K., w wyniku rozpoznania zażalenia pozwanego na to postanowienie, zmienił je i odrzucił pozew w zakresie żądania głównego. Skarga kasacyjna na to postanowienie została oddalona przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 14 marca 2014 r.

W konsekwencji powyższego przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie było wyłącznie żądanie zgłoszone jako ewentualne, a zatem żądanie zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki kwoty 4.229.681 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 listopada 2007 r. W samym pozwie powódka wskazywała jako podstawę tego żądania bezpodstawne wzbogacenie pozwanego, który bez podstawy prawnej nie wykonał ugody zobowiązującej go do sprzedaży nieruchomości i wypłaty K. C. (1) połowy uzyskanej ceny pomniejszonej o kwotę 220.319 zł. Na rozprawie w dniu 21 maja 2012 r. (k. 115) pełnomocnik powódki oświadczył, że podstawą żądania jest domaganie się realnego wykonania ugody z 10 lipca 2007 r., nie jest nią natomiast istnienie bezpodstawnego wzbogacenia po stronie pozwanej. w złożonym następnie piśmie procesowym z dnia 2 czerwca 2012 r. (k. 117-119) pełnomocnik powódki stwierdził, że powódka roszczenia swe wywodzi z ugody z dnia 10 lipca 2007 r. i okoliczności częściowego jej wykonania oraz zaniechania wykonania pozostałej części z przyczyn leżących po stronie pozwanego, wskazując że niewykonanie ugody rodzi bezpodstawne wzbogacenie po stronie pozwanego oraz że odwołuje się do konsekwencji z ugody i jej niewykonania. Na rozprawie w dniu 16 stycznia 2013 r. (k. 200) pełnomocnik powódki ograniczył żądanie odsetek licząc je od dnia 20 października 2011 r. oraz zmodyfikował podstawę żądania ewentualnego powołując jako fakty uzasadniające zapłatę dochodzonej kwoty: zawarcie pomiędzy K. C. (1) i stroną pozwaną ugody z dnia 10 lipca 2007 r., którą rozstrzygnięto o samym istnieniu stosunku prawnego i rozliczeniu zachowku, a to spadku po M. C. i zapisu, ugoda powyższa nie wygasła i nie ma charakteru nowacji. Oświadczył przy tym, że w ramach żądania ewentualnego powódka nie domaga się zachowku, ale jedynie wykonania ugody, a jako podstawę żądania powołuje jej § 5 ust. 1 pkt 2.

Postanowieniem z dnia 23 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy odmówił odrzucenia pozwu w zakresie żądania ewentualnego. Postanowienie to uprawomocniło się bez zaskarżenia.

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo w zakresie żądania ewentualnego i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Jako podstawę faktyczną powyższego orzeczenia sąd I instancji wskazał następujące bezsporne fakty:

Postanowieniem z dnia 29 września 2005 r. Sąd Rejonowy (...)w K. sygn. akt I Ns 1712/03/S, stwierdził, że spadek po zmarłej K. C. (2) na podstawie testamentu notarialnego z dnia 19 kwietnia 2001 r. nabył Zamek (...)w K..

Spadkobiercami ustawowymi K. C. (2) byli jej dwaj synowie K. C. (1) i M. C.. M. C. zmarł dnia 12 października 2006 r., a spadek po nim nabył w całości jego brat K. C. (1). Dnia 18 kwietnia 2008 r. zmarł K. C. (1), a spadek po nim nabyła w całości jego żona E. C..

Wyrokiem wstępnym z dnia 15 listopada 2006 r. w sprawie o sygn. akt IC 122/06 Sąd Okręgowy w (...) uznał roszczenie K. C. (1) o zachowek po K. C. (2) za usprawiedliwione co do zasady – apelację od tego wyroku wniósł pozwany Zamek (...)w K.. Na rozprawie apelacyjnej w dniu 27 kwietnia 2007 r., strony wniosły zgodnie o zawieszenie postępowania, widząc możliwość ugodowego załatwienia sprawy. Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2007 r., sygn. akt I ACa 377/07, Sąd Apelacyjny wK.zawiesił postępowanie na podstawie art. 178 k.p.c. – w czasie zawieszenia doszło do zawarcia przez strony niżej opisanej ugody sądowej. Po śmierci K. C. (1), E. C. – jako jego następczyni prawna – złożyła wniosek o podjęcie postępowania i Sąd Apelacyjny na rozprawie w dniu 16 grudnia 2008 r. podjął zawieszone postępowanie, następnie zawiesił postępowanie w oparciu o art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. i podjął postępowanie z udziałem E. C. jako następczyni prawnej K. C. (1) pod tytułem ogólnym. Ostatecznie wyrokiem z dnia 22 grudnia 2008 r., sygn. akt I ACa 1139/08, Sąd Apelacyjny wK.zmienił zaskarżone orzeczenie i oddalił powództwo, argumentując, iż roszczenie K. C. (1) o zachowek po K. C. (2) wygasło z dniem 18 kwietnia 2008 r.

W postępowaniu toczącym się przed Sądem Okręgowym wK.pod sygn. akt I C 270/11 całkowicie ubezwłasnowolniony M. C. - działający przez opiekuna, brata K. C. (1) – domagał się zasądzenia od pozwanego Zamku (...)w K. kwoty 100.000.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem zachowku po zmarłej matce K. C. (2). Ponieważ M. C. zmarł w dniu 12 października 2006 r., a jego następca prawny K. C. (1) w dniu 18 kwietnia 2008 r., w miejsce powoda wstąpiła E. C.. Prawomocnym wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2011 r., sygn. akt I C 270/11, Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo E. C., uznając, iż powódka nie mogła odziedziczyć po K. C. (1) roszczenia o zachowek po K. C. (2) z uwagi na fakt, iż nie należała do kręgu osób uprawnionych zgodnie z art. 1002 k.c.

Ponadto Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 10 lipca 2007 r. Zamek (...)w K. zawarł z K. C. (1) ugodę pozasądową w sprawie zapłaty zachowku po K. C. (2). Zgodnie z treścią ugody jej zawarcie miało na celu uchylenie niepewności w zakresie roszczeń o zachowek z otwarcia spadku po K. C. (2) i wyłączenia od dziedziczenia po niej spadkobierców ustawowych oraz uchylenie sporu w tym przedmiocie, objętego postępowaniem sądowym przed Sądem Okręgowym w K.w sprawie sygn. akt I C 122/06. Strony w ugodzie przyjęły za niewątpliwie, że: 1) wydziedziczenie K. C. (1), dokonane przez K. C. (2) w testamencie notarialnym z dnia 19 kwietnia 2011 r. zostało uznane za nieskuteczne na mocy wyroku wstępnego Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 15 listopada 2006 r., sygn. akt I C 122/06; 2) K. C. (1) jest jedynym spadkobiercą swego brata M. C., zgodnie z prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego(...)w K.z dnia 6 grudnia 2006 r., sygn. akt I Ns 699/06/S, o stwierdzeniu nabycia spadku (§ 1 ugody). Strony zgodnie ustaliły, że K. C. (1) jest uprawniony do otrzymania zachowku w wysokości po 1/2 części wartości udziału spadkowego, który by przypadął w razie dziedziczenia ustawowego po K. C. (2) – jemu oraz M. C., tj. łącznie 1/2 wartości całego spadku w stanie czynnym, określonego podług zasad przewidzianych w niniejszej ugodzie (§ 2 ugody). Strony w ugodzie ustaliły (§ 3), że substrat zachowku tworzą następujące przedmioty: 1) nieruchomości położona w K., stanowiąca działkę ewidencyjną nr (...), zabudowana budynkiem wielomieszkaniowym przy ul. (...), objęta księgą wieczystą nr (...); 2) ruchomości o charakterze zabytkowym pozostałe po K. C. (2) wymienione w protokole sporządzonym przez Urząd Skarbowy K. – S. w K. w dniach od 17 marca 2004 r. do 7 kwietnia 2004 r., za wyjątkiem obrazuJ. (...) pozostającego własnością Muzeum Narodowego w W. na dzień otwarcia spadku, spisane z podaniem uzgodnionych przez strony wycen w Załączniku nr (...); 3) ruchomości nieodpłatnie przekazane przez K. C. (2) na rzecz (...), spisane, z podaniem uzgodnionych przez strony wycen w Załączniku nr (...); 4) księgozbiór pozostały po K. C. (2), spisany z podaniem uzgodnionych przez strony wycen w Załączniku nr(...). Zamek Królewski na (...)zobowiązał się ustanowić – w terminie 1 miesiąca od uzyskania na to zgody Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w W. – prawo dożywotniego nieodpłatnego użytkownika lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w oficynie budynku nr (...) przy ul. (...) oraz lokalu użytkowego

położonego w części frontowej w/w budynku na rzecz E. C., małżonki K. C. (1), na warunkach jak w § 2 testamentu K. C. (2), za równoczesnym zrzeczeniem się przez K. C. (1) prawa do dożywotniego, nieodpłatnego użytkowania w/w lokali wynikającego z § 2 testamentu. Zgodnie z uzgodnieniami zawartymi w § 3 pkt 3 ugody, na poczet roszczenia o zachówek zalicza się: 1) kwotę 184.683,00 zł stanowiącą zapis na rzecz M. C., określony w § 3 pkt a testamentu; 2) kwotę 532.500,00 zł stanowiącą równowartość prawa dożywotniego nieodpłatnego użytkowania ustanowionego na rzecz E. C.. W § 5 ugody strony postanowiły, iż zaspokojenie roszczeń z tytułu zachowku nastąpi poprzez przeniesienie na K. C. (1) własności ruchomości – przedmiotów szczegółowo opisanych w wykazie stanowiącym załącznik nr (...) do ugody - o łącznej wartości 1.421.675,00 zł oraz zapłatę 1/2 ceny faktycznie uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. (...), pomniejszonej o kwotę 220.319 zł oraz o koszty poniesione w związku z procedurą sprzedaży. Zastrzeżono, iż przeniesienie i wydanie ruchomości nastąpi w terminie 30 dni od daty uzyskania zgody właściwego ministra na ich wykreślenie z inwentarza muzealnego. Na rozpoczęcie procedury związanej ze sprzedażą nieruchomości wyznaczono termin 2 miesiące począwszy od otrzymania zgody właściwego ministra na sprzedaż obiektu. W § 6 ugody strony stwierdziły, że zobowiązania określone w § 5 wyczerpują wszelkie roszczenia z tytułu zachowku wynikające z otwarcia spadku po K. C. (2) oraz objęte sprawą zawisłą przed Sądem Okręgowym wK., sygn. akt I C 1642/05. K. C. (1) zrzekł się wszelkich dalszych roszczeń z tytułu zachowku, a także związanych z tym świadczeń ubocznych, w tym odsetek i kosztów. Zgodnie z § 8 ust. 3 ugody w razie nieziszczenia się warunku w postaci uzyskania zgody właściwego ministra na dokonanie czynności związanych z jej realizacją tj. wykreślenie przedmiotów ze spisu inwentarza, sprzedaż nieruchomości, ustanowienie dożywotniego użytkowania w terminie do dnia 31 grudnia 2008 r., powyższa ugoda wygasła z mocą wsteczną. W § 7 K. C. (1) zobowiązał się do cofnięcia pozwu o zachówek w sprawie IC 122/06 ze zrzeczeniem się roszczenia niezwłocznie po wykonaniu ugody.

Przed Sądem Okręgowym wK. pod sygn. akt I C 1595/08 toczyło się postępowanie z inicjatywy powódki E. C. przeciwko Zamkowi (...), w którym powódka domagała się zasądzenia od strony pozwanej kwoty 3.734.307,50 zł tytułem odszkodowania, ewentualnie nakazania stronie pozwanej sprzedaży zabudowanej nieruchomości położonej przy ul. (...) za cenę odpowiadającą wartości rynkowej lub wreszcie zasądzenia od strony pozwanej na rzecz jej rzecz kwoty 7.000.000,00 zł z tytułu przysługujących wierzytelności nabytych w drodze przelewu. Wyrokiem z dnia 15 października 2009 r., sygn. akt I C 1595/08, Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił wniesione powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanego Zamku (...) koszty postępowania w kwocie 15.000,00 zł. W pisemnych motywach do wyroku Sąd wskazał, iż powódka nie wykazała, iż ugoda z dnia 10 lipca 2007 r. miała charakter nowacyjny, a w szczególności zaś, aby zaistniała przesłanka nowacji w postaci zamiaru wygaszenia dotychczasowego zobowiązania. Zdaniem Sądu, analiza treści umowy nie daje podstaw do przyjęcia, by K. C. (1) zamierzał zrzec się roszczenia o zachówek, a wręcz przeciwnie zmierzał do jego zachowania do czasu wykonania ugody, zaś w przypadku nie dojścia ugody skutku, roszczenie to mógł nadal egzekwować na drodze postępowania sądowego. Odnosząc się zaś do sposobu realizacji przedmiotowej ugody, Sąd uznał, iż strona pozwana realizowała jej postanowienia w dobrej wierze, mając wolę ich wykonania i zachowując pełną lojalność.

Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2010 r., sygn. akt I ACa 238/10, Sąd Apelacyjny w K. oddalił apelację powódki od w/w wyroku Sądu I instancji i zasądził od powódki na rzecz strony pozwanej kwotę 5.400,00 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Jako podstawę powyższych ustaleń sąd I instancji wskazał dokumenty znajdujące się w powołanych aktach spraw oraz złożony w niniejszej sprawie odpis ugody z dnia 10 lipca 2007 r.

W swych rozważaniach Sąd Okręgowy wskazał, że powódka wywodziła swe roszczenie z ugody zawartej w dniu 10 lipca 2007 r., która nie wygasła i nie ma charakteru nowacji. Zdaniem sądu I instancji, wbrew stanowisku powódki, ugoda ta ustala treść roszczenia o zachówek i określa sposób jego realizacji. Strony w samej ugodzie jednoznacznie wyeksponowały, że celem jej zawarcia było uchylenie niepewności w zakresie roszczeń o zachówek oraz powstałego na tym tle sporu sądowego, w konsekwencji czego strony poczyniły szczegółowe ustalenia co do bytu i wysokości roszczeń o zachówek oraz określiły substrat majątkowy stanowiący podstawę ich wyliczenia, a w dalszej kolejności określiły sposób wykonania zobowiązania z tego tytułu. W konsekwencji brzmienie ugody jednoznacznie wskazuje, że realizacji podlega roszczenie o zachówek w postaci uprzednio ustalonej na mocy ugody. Taki charakter ugody

i brak jej nowacyjnego charakteru jednoznacznie został przesądzony wyrokami Sadu Okręgowego w Krakowie i Sądu Apelacyjnego w K. w sprawie sygn. I C 1595/08. Przedmiotowa ugoda nie kreowała żadnych nowych roszczeń dotąd przez powódkę lub jej poprzedników prawnych nie dochodzonych. W konsekwencji z chwilą śmierci K. C. (1) roszczenie z ugody, które było jedynym będącym jej przedmiotem, wygasło z mocy prawa. Skoro ugoda nie kreowała po stronie K. C. (1) żadnego innego prawa niż realizacja uprawnienia do zachowku, to nie mogło też przejść ono w drodze spadkobrania na pozwaną.

Roszczenia powódki nie uzasadnia też powoływane przez nią twierdzenie o nadużyciu prawa przez pozwanego. Powódka nie sprecyzowała, w jaki sposób uregulowana w art. 5 k.c. instytucja miałaby stanowić podstawę dochodzonego roszczenia, obie strony ugody miały świadomość charakteru roszczenia o zachówek i skutków zawartej ugody, a skoro roszczenie o zachówek wygasło z mocy prawa, to nie mogło być realizowane. Odmawiając zaspokojenia roszczenia z tytułu zachowku po śmierci K. C. (1) strona pozwana nie wykonywała żadnego prawa, a tylko respektowała skutki wynikające wprost z przepisu art. 1002 k.c. Zasady współżycia społecznego nie służą podważaniu bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa.

Wyrok powyższy został zaskarżony przez powódkę w całości. Zaskarżonemu wyrokowi powódka zarzuciła:

- naruszenie art. 65 k.c. polegające na błędnej wykładni oświadczeń woli złożonych 10 lipca 2007 r. w umowie ugody poprzez przyjęcie, iż z brzmienia zapisów ugody wynika, że realizacji podlegało jedynie roszczenie o zachówek w postaci ustalonej na mocy ugody wygasłe na skutek śmierci K. C. (1), pomimo że z materiału dowodowego zebranego w toku postępowania wynika, że strony zawarły umowę ugody według stanu faktycznego uznanego przez obie strony za niewątpliwy i stwierdzone w ten sposób roszczenie w postaci obowiązku zapłaty połowy ceny równowartości nieruchomości nie wygasło automatycznie z chwilą śmierci K. C. (1), nie wygasły też zobowiązania nie związane z zachowkiem uzgodnione przez strony ugody, co w konsekwencji skutkowało naruszeniem prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 506 k.c. i art. 1002 k.c. do oceny stanu faktycznego sprawy zamiast art. 917 k.c. i art. 918 k.c. i art. 471 k.c. w zw. z art. 922 k.c.;

- naruszenie art. 65 k.c. polegające na błędnej wykładni oświadczeń woli złożonych 10 lipca 2007 r. w umowie ugody poprzez przyjęcie, iż z brzmienia zapisów ugody wynika, że zawarte w ugodzie postanowienie o zaliczeniu na poczet zachowku zapisów poczynionych przez spadkodawczynię na rzecz M. C. nie może być interpretowane jako wyraz zaciągnięcia przez pozwanego innego zobowiązania niż z tytułu zachowku należnego K. C. (1), podczas gdy strony uzgodniły wzajemne rozliczenia z tytułu nabycia spadku przez stronę pozwaną w drodze testamentu a wszelkie wynikające z tego tytułu roszczenia synów spadkodawczyni zostały określone w ugodzie zawartej w celu uchylecia niepewności skutków prawnych, co w konsekwencji skutkowało naruszeniem prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 1002 k.c. do oceny stanu faktycznego sprawy zamiast art. 917 k.c. i art. 918 k.c. i art. 471 k.c. w zw. z art. 922 k.c.;

- naruszenie art. 405 k.c. poprzez niezastosowanie wynikające z uznania, że w związku z wygaśnięciem wskutek śmierci K. C. (1) roszczenia o zachówek nie stanowi to uszczerbku majątkowego powódki podlegającego ochronie przepisów prawa, podczas gdy odpowiedzialność z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia obciąża wzbogaconego niezależnie od tego, w wyniku jakiego zdarzenia uzyskał korzyść majątkową;

- naruszenie art. 1002 k.c. i art. 917 k.c. oraz art. 918 k.c. w zw. z art. 922 k.c. polegające na uznaniu, iż wygaśnięcie roszczenia o zachówek wskutek śmierci uprawnionego skutkuje wygaśnięciem obowiązków i roszczeń wynikających z umowy ugody określającej substrat zachowku i świadczenie, do którego spełnienia zobowiązała się strona pozwana, podczas gdy żaden z przepisów kodeksu cywilnego nie przewiduje automatycznego skutku w postaci wygaśnięcia materialnoprawnej ugody w przypadku śmierci strony;

- naruszenie art. 5 k.c. poprzez błędną wykładnię przejawiającą się w uznaniu, iż niewykonanie przez pozwanego ugody przez powoływanie się pozwanego na wygaśnięcie roszczenia o zachówek nie stanowi rażącego naruszenia prawa w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, podczas gdy nierespektowanie przez pozwanego skutecznie zawartej umowy określającej wzajemne rozliczenia stron wobec spadkobierczyni po K. C. (1) stanowi rażący przykład

naruszenia zasad współżycia społecznego, w szczególności wywiązywania się ze zobowiązań umownych w stosunku do następców prawnych stron umowy a także samego uprawnionego, skoro strona pozwana nawet za jego życia nie podjęła wykonania swego zobowiązania w postaci wystąpienia o uzyskanie zgody na zbycie nieruchomości;

- naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, polegające na dowolnej i arbitralnej ocenie wiarygodności przedstawionych przez powódkę dowodów, dokonanej wbrew zasadom logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, przejawiające się w uznaniu, iż z zebranego w toku postępowania materiału dowodowego wynika, iż roszczenie powódki wygasło wskutek śmierci K. C. (1), podczas gdy z dowodu z dokumentu w postaci ugody z 10 lipca 2007 roku niekwestionowanego przez strony wynika, że doszło do skutecznego zawarcia umowy określającej substrat zachowku należnego K. C. (1) a także jego bratu i dokonano wyceny równowartości należnego świadczenia na rzecz K. C. (1), które nabyła powódka w drodze spadkobrania po zmarłym mężu, a nie ustalono jakiegokolwiek okoliczności świadczącej o skutecznym odstąpieniu bądź wypowiedzeniu ugody przez stronę pozwaną, nadto sąd błędnie ocenił, iż pozwany nie dopuścił się niewykonania lub nienależytego wykonania ugody w sytuacji, w której wydał na rzecz powódki jedynie ruchomości, pomijając kwestię dalszych rozliczeń i nie podjął żadnych starań, aby uzyskać zgodę ministra na sprzedaż nieruchomości;

- naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 187 § 1 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na wyrokowaniu dotyczącym przedmiotu orzekania na innej podstawie faktycznej niż wskazana przez powoda, co przejawia się w uznaniu, iż uгода z 10 lipca 2007 roku nie miała nowacyjnego charakteru, a dotyczyła jedynie roszczenia o zachowek, które wygasło z chwilą śmierci uprawnionego, podczas gdy strona powodowa jako podstawę faktyczną powództwa podała fakt zawarcia ugody, który stanowi podstawę roszczeń E. C. i skutków prawnych związanych z jej niewykonaniem przez stronę pozwaną, co skutkowało dokonaniem przez sąd faktycznej zmiany powództwa z przekroczeniem jej granic, pozbawiając stronę powodową możliwości obrony swych praw;

- naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej rozstrzygnięcia i niewyjaśnienie podstawy prawnej w oparciu o ocenę prawną roszczenia powódki z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia strony pozwanej;

- naruszenie art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na obciążeniu powódki kosztami postępowania, w sytuacji gdy zasadność roszczenia powódki wynikała z wyroku Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego, rozpoznających uprzednio sprawę związaną z dziedziczeniem roszczenia o zachowek po K. C. (1), co implikuje przekonanie strony o zasadności roszczeń, i wiek powódki oraz trudną sytuację majątkową powódki, która została pozbawiona wskutek niewykonania ugody przez pozwanego spadku po mężu.

W konkluzji powódka domagała się zmiany zaskarżonego wyroku przez zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kwoty 4.229.681 zł z ustawowymi odsetkami (nie wskazując w treści wniosku daty początkowej odsetek) oraz zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania im rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Strona pozwana wносиła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest oczywiście bezzasadna.

Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje ustalenia faktyczne poczynione przez Sad Okręgowy w niniejszej sprawie i przyjmuje je za własne, czyniąc podstawą swego orzeczenia.

Zarzut naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 187 § 1 k.p.c. jest oczywiście nietrafny i wskazuje na niezrozumienie istoty zawartych w tych przepisach uregulowań. Powódka jako podstawę faktyczną swego roszczenia wskazywała fakt zawarcia przez jej męża K. C. (1) w dniu 10 lipca 2007 r. ugody z pozwanym Zamkiem (...)w K., z faktu zawarcia tej ugody wywodziła swe roszczenie i w odniesieniu do tego właśnie faktu sąd oceniał kwestię zasadności żądania

ewentualnego pozwu, o którym rozstrzygał zaskarżonym wyrokiem. Ocena, czy ugoda ta stanowiła odnowienie, czy też takiego odnowienia nie stanowiła, jest oceną prawną, której sąd dokonuje stosując art. 506 k.c. lub też przyjmując, że w ustalonym stanie faktycznym przepis ten nie znajduje zastosowania i jako element stosowania prawa materialnego pozostaje poza podstawą faktyczną pozwu. Przedstawione w apelacji rozumienie powołanych wyżej przepisów prawa procesowego prowadziłyby do skutków absurdalnych i niemożliwych do przyjęcia ze względu na istotę sprawowania wymiaru sprawiedliwości, gdyż musiałoby oznaczać, że sąd związany jest oceną prawną dokonaną przez powoda, a w konsekwencji jego twierdzeniem o zasadności powództwa.

Bezasadnym jest także zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. Przede wszystkim zarzut ten został wadliwie sformułowany - artykuł 233 k.p.c. składa się z dwóch paragrafów, zawierających odrębne regulacje, a skarżąca nie wskazała, do naruszenia którego z tych przepisów jej zdaniem doszło. Analiza słowna tego zarzutu nie daje podstaw do stwierdzenia, o który z paragrafów art. 233 k.p.c. w zarzucie tym chodzi. W szczególności powódka ani nie powołuje żadnych faktów polegających na odmowie przedstawienia przez stronę przeciwną dowodu lub na stawianiu przez nią przeszkód w jego przeprowadzeniu wbrew postanowieniu sądu, a zatem przesłanek stosowania art. 233 § 2 k.p.c., ani też nie wskazuje na żaden środek dowodowy, któremu sąd nietrafnie jej zdaniem dał wiarę lub wiary takiej odmówił i na żaden fakt błędnie w wyniku takiej oceny ustalony, co mogłoby wskazywać na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. Strona skarżąca wymienia wprawdzie ugodę z dnia 10 lipca 2007 r., której treść sąd I instancji ustalił, jednak nie twierdzi, że sąd bezpodstawnie uznał za wiarygodny dokument tej ugody bądź też że w sposób sprzeczny z tym dokumentem ustalił treść literalnego zapisu w nim zawartego. Skarżąca nie twierdzi też, że sąd wadliwie ustalił okoliczności faktyczne, w których doszło do zawarcia ugody (zawarcie ugody w trakcie procesu o zachówek, po wydaniu nieprawomocnego wyroku wstępnego uznającego roszczenie K. C. (1) o zachówek za usprawiedliwione co do zasady) i nie kwestionuje tych faktów ani oceny środków dowodowych, na których sąd się oparł czyniąc takie ustalenie. Również uzasadniając zarzuty apelacji powódka nie wskazała ani kwestionowanych ustaleń, ani środków dowodowych, których ocena jest jej zdaniem nieprawidłowa i nie przedstawiła żadnej argumentacji odnoszącej się do oceny dowodów – bardzo zresztą zwięzłej, bo jedynymi środkami dowodowymi w tej sprawie były dokumenty nie kwestionowane przez żadną ze stron. Mając na uwadze, że literalna treść ugody, z której powódka wywodzi swe roszczenie i okoliczności jej zawarcia nie są kwestionowane, stwierdzić trzeba, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 lub art. 233 § 2 k.p.c. nie został w ogóle postawiony, a powódka usiłuje nadać formę zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c. zarzutowi naruszenia prawa materialnego, w szczególności art. 65 k.c., który odrębnie w apelacji postawiła.

Także zarzuty naruszenia prawa materialnego, a w szczególności art. 65 k.c. i w konsekwencji naruszenia art. 506, art. 1002 oraz art. 917, art. 918 i art. 471 w zw. z art. 922 k.c. są bezpodstawne. Ugoda z dnia 10 lipca 2007 r., abstrakcyjnie rzecz rozpatrując, mogła mieć stosownie do woli stron trojakiemu rodzajowi znaczenie prawne. Po pierwsze mogła ona tylko usuwać niepewność co do istnienia roszczenia K. C. (1) o zachówek po K. C. (2) oraz ustalać zakres i sposób w jaki zobowiązanie spadkobiercy z tego tytułu ma być wykonane. Po drugie mogła ona w miejsce zobowiązania do zapłaty zachowku przez spadkobiercę uprawnionemu ustanawiać nowe zobowiązanie spadkobiercy, polegające na obowiązku spełnienia innego świadczenia w miejsce zapłaty zachowku, przy czym wygasałoby zobowiązanie do zapłaty zachowku. Po trzecie ugoda ta mogła ustanawiać całkiem nowe zobowiązanie obok zachowku, do zapłaty którego spadkobierca nadal byłby zobowiązany niezależnie od nowego obowiązku, jaki na siebie przyjął ugodą (w takim wypadku nie byłaby to ugoda w rozumieniu art. 917 k.c., ale inna umowa, błędnie nazwana przez strony ugodą). Inne możliwości nie istnieją. W pierwszej ze wskazanych możliwości zobowiązanie objęte ugodą nadal byłoby zobowiązaniem do świadczenia zachowku. W drugim wypadku miałyby miejsce odnowienie. W trzecim wypadku powstałoby całkiem nowe zobowiązanie nie wpływające w żaden sposób na dotychczasowy stosunek zobowiązaniowy.

Przenosząc rozważania na grunt faktów, jakie stanowiły podstawę pozwu, a w konsekwencji stały się podstawą zaskarżonego wyroku, w pierwszej kolejności wyeliminować trzeba trzeci z rozważanych wypadków. Twierdzenie, że zwarta ugoda nie pozostawała w żadnym związku z obowiązkiem zapłaty przez pozwanego K. C. (1) zachowku i niezależnie od obowiązków wynikających z ugody Zamek (...)w K. nadal był zobowiązany do zapłaty K. C. (1) sumy pieniężnej stanowiącej zachówek, pozostawałoby w oczywistej sprzeczności z treścią samej ugody, a nadto prowadziłyby do wniosku, że pozwany, przez swoje organy, dokonuje czynności całkowicie irracjonalnych. Nie sposób

wyobrazić sobie przyczyn, dla których pozwany miałby zaciągać takie zobowiązanie w stosunku do K. C. (1), powódka żadnych takich przyczyn nie wskazywała.

Po odrzuceniu trzeciej z rozważanych możliwości pozostają do rozważenia pozostałe dwie. Mamy tu do czynienia z alternatywą rozłączną: albo przedmiotem ugody było usunięcie niepewności co do istnienia uprawnienia K. C. (1) do otrzymania zachowku po K. C. (2) oraz ustalenie wysokości jego wierzytelności z tego tytułu i sposobu jej realizacji – w takim wypadku wykonanie ugody stanowi spełnienie świadczenia z tytułu zachowku albo w miejsce zobowiązania do zapłaty zachowku powstało nowe zobowiązanie – w takim wypadku miało miejsce odnowienie, o jakim mowa w art. 506 § 1 k.c. Skarżąca twierdzi w apelacji, że powstało nowe zobowiązanie w miejsce zobowiązania do zapłaty zachowku, a nie miało miejsca odnowienie, taka możliwość jednak nie istnieje nawet teoretycznie, gdyż powstanie nowego zobowiązania, znajdującego swe źródło w ugodzie, w miejsce zobowiązania dotychczasowego, stanowiłoby właśnie odnowienie w rozumieniu art. 506 § 1 k.c.

Kwestia, czy ugoda z dnia 10 lipca 2007 r. stanowiła odnowienie zobowiązania pozwanego do zapłaty K. C. (1) zachowku po K. C. (2) był już przedmiotem oceny w sprawie Sądu Okręgowego w K. sygn. akt I C 1595/08. Sąd Apelacyjny w obecnym składzie w pełni akceptuje stanowisko zajęte tam przez sądy obu instancji, że odnowienie nie miało miejsca, gdyż nie było celem ugody wygaszenie roszczenia o zachówek i zastąpienie go nową wierzytelnością, ale właśnie przeciwnie – usunięcie niepewności co do istnienia tego roszczenia. Stanowisko takie ma pełne oparcie w jednoznacznych stwierdzeniach ugody, a mianowicie:

- że celem jej zawarcia jest uchylenie niepewności w zakresie roszczeń o zachówek wynikających z otwarcia się spadku po K. C. (2) i wyłączenia od dziedziczenia po niej spadkobierców ustawowych oraz uchylenia sporu w tym przedmiocie objętego postępowaniem przed Sądem Okręgowym w Krakowie sygn. akt I C 1642/05;

- że wydziedziczenie K. C. (1) jest nieskuteczne;

- że K. C. (1) jest jedynym spadkobiercą swego brata M. C.;

- że strony ustalają jakie przedmioty tworzą substrat zachowku z tytułu otwarcia się spadku po K. C. (2) i ustalają ich wartość jako bezsporną;

- ustalają uprawnienie K. C. (1) do otrzymania zachowku w wysokości 1/2 udziału spadkowego, jaki by przypadłał jemu oraz jego zmarłemu bratu Markowi C.;

- że wskazują, iż na poczet zachowku zalicza się wartość zapisu na rzecz M. C. i wartość nieodpłatnego prawa użytkownika lokalu mieszkalnego, które pozwany zobowiązuje się ustanowić na rzecz E. C. stosownie do treści testamentu;

- że w § 5 strony ugody „zgodnie postanawiają, że zaspokojenie roszczeń z tytułu zachowku nastąpi poprzez” i wymieniają świadczenia, które roszczenia te zaspokoją;

- w stwierdzeniu, że zobowiązania określone w § 5 ugody wyczerpują wszystkie roszczenia z tytułu zachowku, K. C. (1) zrzeka się wszelkich dalszych roszczeń z tego tytułu oraz zobowiązuje się do cofnięcia powództwa w sprawie o zachówek po K. C. (2) za zrzeczeniem się roszczenia, niezwłocznie po wykonaniu ugody.

Ta treść ugody jest całkowicie jasna i jednoznaczna, nie pozostawia jakichkolwiek wątpliwości co do rzeczywistej woli stron, w szczególności, że wolą stron nie było wygaszenie dotychczasowego zobowiązania i zastąpienie go innym, ale usunięcie niepewności co do istnienia i treści łączącego strony stosunku prawnego z tytułu uprawnienia K. C. (1) (i jego wcześniej zmarłego brata M. C.) do zachowku oraz ustalenie sposobu zrealizowania obowiązku stąd płynącego. Nie sposób też w okolicznościach towarzyszących zawarciu tej ugody znaleźć takie, które przemawiałyby przeciwko powyższemu stanowisku. Co więcej, przepis art. 917 k.c. wyraźnie stanowi o takim właśnie rozumieniu ugody, w szczególności przez ugodę można zachować istniejący między stronami stosunek prawny, usuwając niepewność co do jego istnienia, uchylając istniejący lub mogący powstać spór oraz zapewniając wykonanie roszczeń z tego

stosunku wynikających. Sam stosunek prawny objęty ugodą pozostaje co do istoty tym samym stosunkiem, jakkolwiek modyfikacji może ulec jego treść.

Wbrew zarzutowi apelacji zawarte w ugodzie postanowienie o zaliczeniu na poczet zachowku zapisu uczynionego w testamencie K. C. (2) na rzecz M. C. nie dostarcza jakichkolwiek argumentów przeciwko powyższemu stanowisku, skoro zgodnie z art. 991 § 2 k.c. zapisy poczynione na rzecz uprawnionego do zachowku podlegają zaliczeniu na poczet zachowku.

Apelująca, podnosząc zarzut naruszenia art. 65 k.c. nie wskazuje żadnych okoliczności faktycznych mogących prowadzić do wniosku, że rzeczywista wola stron ugody była inna, niż wynika to wprost z jej literalnej treści. W konsekwencji wyżej podniesione zarzuty są bezpodstawne.

Przyjęcie wyżej przedstawionego stanowiska w sposób oczywisty przesądza o trafności zastosowania przez sąd I instancji art. 1002 k.c. Przepis ten zawiera unormowanie szczególne w stosunku do art. 922 § 1 k.c. ograniczając przejście roszczeń z tytułu zachowku tylko na tych spadkobierców osoby uprawnionej do zachowku, które należą do kręgu osób uprawnionych do zachowku po pierwszym spadkodawcy. Powódka E. C. jest synową K. C. (2), nie należy zatem do kręgu osób wymienionych w art. 991 § 1 k.c., które są uprawnione do zachowku po tej spadkodawczyni. W konsekwencji roszczenia wynikające z ugody z dnia 10 lipca 2007 r., jako roszczenia z tytułu zachowku, na powódkę nie przeszły. Czyni to też bezzasadnym zarzut naruszenia art. 1002i art. 917 oraz art. 918 w zw. z art. 922 k.c. oznaczony w apelacji jako punkt 4.

Oczywiście bezpodstawnym jest zarzut naruszenia art. 5 k.c. już tylko z tej przyczyny, że przepis ten nie może stanowić podstawy roszczenia, a takim uczynić chciałaby go powódka. Trafnie też sąd I instancji wskazuje, że przepis art. 5 k.c. nie służy podważaniu skutków wynikających z bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa, zaś próba wywodzenia roszczeń z tego przepisu w istocie zmierzałaby do zanegowania normy wynikającej z art. 1002 k.c.

Powódka w apelacji zarzuciła naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej i niewyjaśnienie podstawy prawnej w odniesieniu do roszczenia wywodzonego przez powódkę z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia strony pozwanej oraz naruszenie przepisu prawa materialnego, a to art. 405 k.c. przez jego niezastosowanie. Zarzuty te są bezpodstawne. Sąd Okręgowy analizował kolejno zmieniające się podstawy roszczenia o zapłatę, przedstawiając ewolucję stanowiska powódki w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Jakkolwiek w samym pozwie powódka jako podstawę swego roszczenia ewentualnego bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego, to na rozprawie w dniu 21 maja 2012 r. złożyła przez swego pełnomocnika jednoznaczne oświadczenie, że nie jest podstawą jej żądań bezpodstawnego wzbogacenia, ale jest nią żądanie realnego wykonania ugody. Jakkolwiek zmiana tego stanowiska procesowego nastąpiła już w piśmie procesowym z dnia 2 czerwca 2012 r., gdzie powódka odwołała się także do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego, to ostatecznie formułując żądanie pozwu i jego podstawę na rozprawie w dniu 16 stycznia 2013 r. powódka stwierdziła, że roszczenie swe wywodzi z ugody, która nie wygasła i nie ma charakteru nowacji i że domaga się wykonania ugody, to jest zapłaty kwoty, o której mowa w § 5 ust. 1 pkt 2 ugody. Tak sformułowane żądanie i jego podstawa stawały poza zakresem rozpoznania przez sąd roszczenia z bezpodstawnego wzbogacenia. Stąd zasadnie sąd I Instancji o tych roszczeniach nie orzekał. Na marginesie zauważyć można, że wzbogacenie pozwanego wynikające z niezapłacenia zachowku nie było bezpodstawne, gdyż znajdowało podstawę prawną w art. 1002 k.c., zatem gdyby nawet roszczenie takie było przedmiotem rozpoznania przez sąd, to musiałoby zostać oddalone.

Niezależnie od wyżej przedstawionych wywodów, odnosząc się do stwierdzenia powódki, iż domaga się wykonania ugody i roszczenie o zapłatę dochodzonej kwoty wywodzi z jej postanowienia zawartego w § 5 ust. 1 pkt 2, zauważyć trzeba, że nawet gdyby ugoda stanowiła samoistną podstawę wierzytelności służących K. C. (1), które w wyniku dziedziczenia przechodziłyby na powódkę, powództwo musiałoby ulec oddaleniu. Powołane postanowienie ugody zobowiązywało pozwanego do zapłaty K. C. (1) ½ części ceny uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości pomniejszonej o kwotę 220.319 zł i o udokumentowane koszty sprzedaży. Zatem, póki sprzedaż nie nastąpiła i cena nie została uzyskana, roszczenie takie nie powstawało. Niewykonanie ustanowionego w ugodzie obowiązku

sprzedaży nieruchomości stanowiłoby niewykonanie zobowiązania i w konsekwencji mogłoby prowadzić do powstania roszczenia odszkodowawczego na podstawie art. 471 k.c. Powództwo o zapłatę takiego odszkodowania zostało jednak prawomocnie oddalone wyrokiem zapadłym w sprawie I C 1595/08, a zatem, gdyby kwota obecnie dochodzona przez powódkę miała stanowić odszkodowanie, pozew także w odniesieniu do żądania ewentualnego podlegałby odrzuceniu zgodnie z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Nietrafnym jest zarzut naruszenia art. 102 k.p.c. Wbrew treści tego zarzutu zasadność roszczenia powódki nie wynikała ani z wyroku Sądu Najwyższego, ani z wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Nie wiadomo do jakiego wyroku Trybunału Konstytucyjnego powódka się odwołuje, gdyż w apelacji go nie wskazuje. Uzasadnienie zarzutów apelacji sugeruje natomiast, że powódka przekonanie o zasadności swych roszczeń wywodzi z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2010 r. sygn. akt III CSK 143/09, którym to wyrokiem oddalono skargę kasacyjną powódki w sprawie Sądu Okręgowego w (...) sygn. akt I C 122/06 o zachówek po K. C. (2). Zawarte tam sformułowanie dotyczące ugody, wskazujące że stwarza ona nową podstawę faktyczną i prawną ewentualnych roszczeń, oznacza tylko tyle, że ten fakt nie stanowił podstawy rozstrzygnięcia sprawy o zachówek, gdyż nie był wskazywany jako podstawa powództwa w tamtej sprawie. Powódka ignoruje natomiast okoliczność, że w sprawie Sądu Okręgowego wK.sygn. akt I C 1595/08 ocena charakteru prawnego ugody z dnia 10 lipca 2007 r. i jej skutków prawnych stanowiła samą istotę rozstrzygnięcia i jednoznacznie stwierdzono, że roszczenia z tej ugody wynikające są roszczeniami z tytułu zachowku. Obecnie rozpoznawana sprawa jest wynikiem niepogodzenia się przez powódkę z rozstrzygnięciem tam zapadłym i nieudolną próbą poszukiwania środka mającego zaspokoić ten sam jej interes, który był przedmiotem oceny w tamtej sprawie. W takim wypadku nie sposób przyjąć istnienia szczególnie uzasadnionego wypadku dającego podstawy do odstąpienia od obciążania powódki kosztami procesu, nawet jeżeli powódka jest w podeszłym wieku a jej sytuacja materialna nie jest dobra.

Z powyższych przyczyn apelację, jako bezzasadną, należało oddalić na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zasądzając od powódki, jako strony przegrywającej sprawę, na rzecz pozwanego kwotę odpowiadającą wynagrodzeniu pełnomocnika będącego adwokatem ustalonym w stawce minimalnej określonej przez przepisy § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

SSA Robert Jurga SSA Andrzej Struzik SSA Barbara Górczanowska